

Udgangspunktet for ny Drøftelse af Problemet. 1902—05 udgav han sit Hovedværk om Freiherr v. Stein.

Som Universitetslærer øvede han i mange Aar i Modsætning til den ellers overvejende nationalt-konservative Indstilling ved de preussiske Universiteter en betydelig Indflydelse bl. a. paa den i Verdenskrigen faldne Johannes Brock, hvis »Vorgeschichte der schleswig-holsteinischen Erhebung 1848« bærer Præg af Lehmanns humane Opfattelse og fordomsfri Bedømmelse af nationale Problemer. *A. Frs.*

Professor Hans Delbrück døde den 14. Juli 1929. Født 11. November 1848 gik han med i den fransk-tyske Krig og tog siden som Frikonservativ aktiv Del i tysk Politik. Han hørte til den Kreds af intellektuelle, der stod Kronprins Friedrich Wilhelm og dennes Hustru Victoria nær, kun Kejser Friedrich III's tidlige Død 1888 afskar dem fra direkte politisk Indflydelse. Efter Treitschke ledede han fra 1883 til 1918 det af denne grundlagde udmærkede Tidsskrift »Preussische Jahrbücher«, hvori han gentagne Gange skarpt protesterede mod den preussiske Tvangspolitik i Nordslesvig, og i 1911 optog Marcus Rubins formelt anonyme Afhandling om, hvor megen Skade den preussiske Politik i Slesvig gjorde. Efter Tysklands Sammenbrud i 1918 forsvarede han ligesom f. Eks. Max Lehmann og Friedrich Meinecke trods sine stærkt preussisk-bestemte Forudsætninger afgjort den nye republikanske Statsform. Han var som historisk Sagkyndig med ved Fredsforhandlingerne i Versailles og i Undersøgelseskommisjonen vedrørende Aarsagerne til Tysklands Sammenbrud, hvilken Virksomhed fremkaldte en Række fornemt holdte kritiske Udredninger om Før-Krigstidens og Krigstidens Historie fra hans Haand. I 1885 blev han Professor ved Berlins Universitet. Videnskabeligt arbejdede han især med Krigskunsten og satte sig ind i dennes tekniske Sider, saaledes at han blev i Stand til ogsaa at kunne bedømme disse. Hans Hovedværk er »Geschichte der Kriegskunst im Rahmen der politischen Geschichte«, ialt 4 Bind (1900—1920), hvoraf de første foreligger i flere Udgaver. Ved sin Død var han i Færd med at udgive sine meget personlig prægede Universitetsforelæsninger over Verdenshistorien. *Kr. E.*

Den 28. November 1928 døde Ed. Fueter 52 Aar gammel. Han var ikke Universitetsmand, men Journalist med ledende

Stilling ved Neue Zürcher Zeitung. Dette hans Arbejde for Dagen og Vejen har præget hans Bøger, der er concise, nøgterne, æggende.

Fueters tidligste Studier laa dog langt borte fra Døgnen; de gjaldt italiensk Historiografi i det 15. Aarhundredes Slutning («Guicciardini als Historiker» i Historische Zeitung Bd. 100). Dette Udgangspunkt gør sig stærkt gældende i hans første Bog *Geschichte der neueren Historiographie* (1911), hvor den italienske humanistiske Historieskrivnings Indflydelse i de andre Lande kraftigt betones, sikkert for kraftigt, thi idet Forfatteren bortskærer de tidligere Aarhundreder, synes Udviklingen mærkelig rodløs. I Virkeligheden maa man vist sige, at Continuiteten i det historiske Arbejde, Land for Land, er stærkere end fremmed Indflydelse og Tidsstrømninger. Udgangspunktet fra den italienske Humanisme voldte vel ogsaa, at Fueter alene tager Sigte paa Historieskrivningen, ikke vil behandle Forskningen, hvorved han gaar Glip af Sammenspillet mellem de to Sider af historisk Arbejde. Ensidig er Bogen, udfordrende i sin Ensidighed, men energisk og indholdsrig; man lægger den hen og tager den frem paany, fordi den stadig giver Impulser.

Fueters næste Skrift *Geschichte des europäischen Staatensystems von 1492—1559* (1919) har en ganske ejendommelig Plan, idet der forud for den almindelige Fremstilling af Tidens Historie skikkes en indgaaende, maalsikker Redegørelse for Staternes Magtforhold og Interesser, ikke ulig Pufendorffs berømte Kapitler i »Einleitung zu der Historie der vornehmsten Reiche und Staaten«. Fueter raader her ligesom i Historiografien over en usædvanlig Litteraturviden og ser skarpt, hvor Opgaverne ligger. Atter og atter hedder det: Paa dette Punkt savner vi en Undersøgelse.

Det sidste større Arbejde fra Fueters Haand er *Weltgeschichte der letzten hundert Jahre 1815—1920* (1921). Man har sagt, at Bogen i Grunden burde hedde »Weltwirtschaft und Weltpolitik der letzten hundert Jahre«, og dermed er adskilligt sagt om dens Retning. Den er lovlige hastigt skrevet, angribelig i Enkeltheder og ensidig i det almindelige Syn, langt fra Fueters bedste Arbejde, men karakteristisk for sin Tid og sin Forfatter og tankevækkende.

E. J.

Nylig er udkommet Kr. Erslev: *Det sekstende Aarhundredes Historie* i 3. Udgave ved Professor Knud Fabricius. Bogen har i alt væsentligt bevaret sin ejendommelige Karakter. Enkelte Stykker er indskudt uden at Enheden brydes; de giver kort og klart Synspunkter og Resultater fra nyere Arbejder navnlig af Fueter og Sombart, Below og Holl.